

Lívsneyðugur dialogur

VÓRU tað góð tíðindi vit frættu úr Ísrael nú um dagarnar, tá viðgongda høgbrasamgongan fekk sekkin, so eru tað alt annað enn hugalig tíðindi vit frætta longur syðri á knøttinum, nevniliga í Suðurafrika. Har tykist støðan meira spent enn nakrantíð.

ORSØKIN til økta spenningin í Suðurafrika er morðini á meira enn 100 svørt fyri stuttum. Tær báðar svørtu rørsurnar ANC og Incatha standa ikki alt ov væl sum sátt, og hetta hevur verið orsøkin til nógvar valdsgerðir. Meðan ANC, sum telur størsta bólkinn av svørtum í Suðurafrika, krevur radikalar broytingar her og nú, so hevur Incatharørslan verið meira varðin og tolin. Leiðarar hennara streingja ikki eins nógva á hvia stýrið at geva teimum svørtu javnrættindi sum ANC-oddamennir. Men talan er so ikki bara um eitt innanhýsis stríð millum svørtu bólkarnar um, hvussu skjótt avtøk-

an av apartheid skal ganga. Alsamt fleiri upplýsingar koma nú fram, sum vísa, at hvíta trygdarreglan er tann, sum løðir, meðan Incathalimir fremja sjálv morðini. Prógvinir koma nú fram í dagsins ljós, sum vísa, at viðgongd hvít, sum ikki vísa geva nakað av valdinum frá sær, brúka trygdarløgregluna til at seta kílir millum tey svørtu.

NÚ fleyt bikarið so yvir. ANC, sum aftur og aftur hevur biðið um verju frá hvítu valdsharrunum, og sum hevur heitt á løgregluna um at taka tey ræuligu vápnini frá Incathalimum, tosar fyri deyvum oyrum. Einkir verður gjørt fyri at verja ANC-limir, heldur tvørturímóti. Og nú siga ANC-leiðararnir, at tað er nóg mikið. Støðan er vorðin so álvarslig, at tær annars so lovandi samráðingarnar millum de Klerk og Mandela nú eru støðgaðar. Hetta kann fáa sera álvarsamar avleiðingar fyri bæði svørt og hvít í landinum. Øsingingin millum svarta ungdomin bara v eksur og er komin í hæddina nú eftir seinastu morðini á ANC-fólk. Tann hóvligi Mandela, sum alla tíðina hevur talað sok teirra hóvligu og sum ynskir at fáa avtikið apartheid

og lata svarta meirilutanum javnbjóðis rættindi, hevur nú ilt við at fóta sær millum síni egnu. Hesi krevja, at rættvísi verður virt og at drápsmenninir frá seinastu valdsgerðini koma fyri rættin. Hvíta minnilustastjórnin sigur seg ikki vita, hvørjir drápsmenninir eru og hóttir við at lýsa alt landið í undantaksstøðu, gera ANC-limir álvara av hóttanum um at svara aftur.

VÓNANDI ber til at fáa de Klerk og Mandela aftur til samráðingaborðið. Tað verður einki minni enn ein vanlukka fyri bæði hvít og svørt í Suðurafrika slitna samráðingarnar, tí tá lúrir vandin fyri einum ræðuligum blóðbaði. Spurningurin er hvussu leingi tey svørtu klára at »góðtaka« at fleiri og fleiri svørt verða dripin í tilrættaløgðum valdsgerðum. Nú má de Klerk vísa, at hann er førur fyri at geva ANC-fólk ta neyðugu verjuna. Og so mugu tey mest viðgongdu av teimum svørtu eisini royna at sissa seg og vísa tolni.

HÓAST eingin kann vera ósamdur um, at apartheid er av tí ónda og eigur at fyribeinast, so má tann

neyðuga tíðin til, fyri at fremja broytingar í Suðurafrika. Og hetta kann bert eydnast, um hóvligir og klókir menn sum Mandela framhaldandi fara at standa á odda hjá teimum svørtu.

TAÐ ringasta, sum kann henda, er, um tað eydnast hvítum trygdarløgreglumonnum saman við Inchatalimum at beina fyri Mandela. Hesin vandin lúrir. Og helst eru ætlanir gjørdar um eina slíka ráðagerð. Júst tí, hevur tað eisini skund at fáa veruliga gongd á samráðingarnar og rækka ítekilugum úrslitum. Verður beint fyri Mandela er eingin vegur aftur. Tá fara vit at uppliva størsta blóðbaði í søguni.

VIT kunnu bert vóna, at tað framhaldandi vera teir báðir de Klerk og Mandela, sum fara at standa fyri samráðingunum. Hóast langt er á mál, so er tað teimum fyri at takka, at gongd kom á dialogin millum hvít og svørt. Og tað er tann dialogurin, sum í hesum døgum er við at støða upp.

Prógv útskrivað uttan føroyska heimild

Umsitingarligt mistak hevur borið í sær, at dansk kunngerð, ið ikki er galdandi í Føroyum, verður nýtt sum grundarlag fyri at útskriva HF- og studentsprógv

Hesa vikuna verða prógvini handað teimum, sum hava lokið students- og HF-prógv.

Men áðrenn komið var so langt, hevur mikið fundarvirkssemi og nógva skrivning verið frá Landskúlaálfyrisingini um hvørjar treytirnar eru fyri at standa prógv.

Niðurstøðan var, at tað eru tvínni sløg av prógvum, sum verða handaði: hitt vanligja kenda, har rektarin skriver undir upp á, at næmingurin hevur staðið royndina eftir 13 tals reglinum og 5,5 reglinum (miðaltalið skal vera 5,5 og tveir teir lægstu karakterirnir lagdir afturat miðaltalinum av restini skulu vera minst 13), og eitt í Føroyum minni kent, har landsskúlastjórin og ikki rektarin skriver undir upp á, at prógvio er staðið eftir tí, rópt verður 6 tals reglan.

Fyrsta treytin hevur

verið galdandi í Føroyum síðani 1964 við smærri broytingum í 1976, meðan seinna treytin ikki er galdandi í Føroyum. Hon avloysti gomlu treytina í Danmark í 1989 í sambandi við broytingar í studentaskúlaútbúgvingini, men hon er ongantíð lýst av landsstýrinum, sum í kunngerð skal boða frá slíkum broytingum.

Nýggja treytin ber í sær, at millum 5 og 10 næmingar í skúlnum í Hoydelum, Eysturoy, Klaksvík og Suðuroy hesa vikuna fáa prógv, sum teir eftir gomlu skipanini ikki høvdu staðið.

Skeiv mannagongd

Tað er meiri enn eitt ár síðani, at landsskúlaálfyrisingin einsamall innferdi dansku treytirnar uttan um alla vanligja málsviðgerð. Longu í apríl mánaða 1991 fingur skúlarnir bræv frá fyrisingini, har

heitt varð á teir um at kunna næmingar og lærarar um nýggju regluna. Tað varð gjørt.

Men landsskúlaálfyrisingin hevur onga heimild at gera slíkar broytingar einsamall. Tað funnu teir út av, og so varð málið lagt fyri landsskúlaráðið, sum 14. januar 1992 góðkendi 6 tals regluna. Næsta stigið eigur at vera, at málið verður sent landsstýrinum, sum síðani skal lýsa kunngerðina, men tað er ongantíð gjørt.

Sambært galdandi skipan er tað landsskúlaálfyrisingin, sum skipar fyri próvtøkuni, m.a. við at fáa skrivligar uppgávur til vega, at leggja munnligu próvtøkuna til rættis og við at geva skúlnum neyðugu skjølina til skriva prógvio á.

Á próvnum stendur viðmerkt, undir hvørjum treytum næmingurin hevur lokið prógv. Tá rektar-

Studentarnir og HF-arnir eru lidnir. Tvey sløg av prógvum eru handað í hesi vikuni - annað slagio er ikki føroysk heimild fyri. Mynd kjalmar

arnir við teir báðar studentaskúlarnar bóðu fyrisingina um próvskjøl, har nýggju próvkrevini stóðu á, vistu abyrgdarfólk á fyrisingini á, at alt ikki ruggaði rætt, og at eingin heimild var fyri broytingunum.

Kontraboð

Meðan næmingarnir fyri 14 døgum síðani vóru í holt við munnligu próvkrevini, sum teir høvdu fingið upplýst skuldi standast eftir nýggju regluni, skrivaði fyrisingin til skúlarnar og boðaði frá, at nú vóru gomlu reglurnar galdandi aftur. Fyrisingin-

in hevði klokkað í tí: eingin heimild hevði verið fyri brøvunum, sum í hesum sambandi vóru send, bæði áðrenn og aftan á at broytingin varð lögð fyri landsskúlaráðið og samtykt har!

Dagin eftir at hetta skrivið varð sent, fingur skúlarnir annað skriv, har boðað varð frá, at nú vóru báðar reglurnar galdandi — bæði tann gamla og hin nýggja, soleiðis at skilja, at næmingar, sum standa royndina eftir dansku regluni, alikavæl skulu hava prógv.

Vanligt er, at rektarin skriver undir prógvini,

men nýggja prógvio skal undirskrivað av landsskúlastjóranum, har hann hjá HF-arnum vátar, at næmingurin hevur staðið stakar HF-lærugreinar ella hann vátar, at royndin er staðin eftir 6 tals regluni, sum er galdandi í Danmark.

Hjá studentunum vátar landsskúlastjórin, at royndin er staðin eftir 6 tals regluni, sum sambært kunngerð frá 1989 er galdandi í Danmark, og viðmerkir, at kunngerðin frá 1963 er galdandi í Føroyum.